

MOLNOS FERENC

Egy Petelei levél 1904-ből (Forrásközlés)

Kulcsszavak: *Petelei István; Szováta-fürdő; Szabolcska Mihály*

Petelei István író immár egy évtizede rendelkezett azzal a telekkel Szováton (amelyen ma Bocskay Vince szobrászművész háza áll) és a rajta lévő házzal, ahová pihenni, felüdülni szívesen jött egyedül vagy családjával, olykor barátaival is, amikor az akkortájt igencsak népszerű költőnek, Szabolcska Mihálynak egy párnapos nyaralásra felajánlja. Egy rövid levél tanúskodik erről, amely számunkra többféle információt hordoz. Ennek okán érdekesnek és közlésre érdemesnek találtam a Szabolcskához intézett, 1904. június 3-án kelt levelét.

„Kedves poétám,

örvendek hogy a fészkembe költözik a nyárra. Ez egy rongyos sárház. Egy bolond mágnás asszony – a ki megakarta (így!) boszulni magát a németen s bankót csinált a német nyakára a miért bezárták 7 esztendőre kiszabadulása után utálva a világot építette – s utána én lakom. Bérbe soha nem adtam de örvendek most, hogy maga – mert én megyek a rosz gyomromat kurálni – költözik belé! A sogorom (Törzényi [?] János itt lakik Szováton) adta ki magának. Rendelkezésére ad 2 elég nagy szobát. Hagyok benne egy nagy íróasztalt (a Kriza püspöke volt) s öblös karosszéket elötte. Aztán van a kertben pár száz fenyőfám a mit én ültettem. Már árnyékvetők s a madarak honorálják a sűrűségét. A baj az, hogy a tő szomszédomban építenek (egy ostoba csendőr kaszárnját) a mivel zajongani fognak, de a kert fenekén csendesség van dongozugással madárfütttyel háborítva. – A fészkem pavillonos felső telep vagy 1000 lépéssel tovább fekszik. De maga kedves poeta, mit kurál? Reményilem a testén mit se. Az asszonyom nem tudja vajjon maga itthon akar-e főzteni? Akkor van itt konyhám, és az asszony szeretné tudni : mit hagyjon itt konyhaszert? Porcellán üvegfélét szívesen hagy szintén az asszony a kredencben. (Ez utóbbi szót halbfettel nyomatnám, mert a kredenc az én asztalos remekem.)

Különben a sogorom itt mindenben a maga kezére fog járni.

Én pontban Aug 14-én térek vissza Szováta-ra (a hugaimat hozom ide) s addig adhatom oda ezt a fészket.

Kedves Szabolcska, én nem tudom mit felejték ki e levélből, (bizonyosan kifelejték valamit) de a miben szolgálatára lehetek ; ugyan írja meg most, hogy kinn hagyhas-sam. A viszonyok itt alatt elég jók A koszt olcsobb mint fenn és jobb. Hustol a borsig minden kapható aki itthon akar főzni. Csak só nincs, ha csak nem hoz az ember.

Mi itt ülünk még vagy 10 napig: addig kérem ha irni valója van ide írja meg.

Kérem köszöntse a mi nevünkben a feleségét, a Mártáját már szeretem a maga verséből.

Szives szeretettel

Szováta 1904 Jun 3

Petelei István”

Milyen számunkra is érdekes információkat hordoz egy Petelei levél 1904-ből? Íme néhány:

1. Szabolcska Mihály, a korszak népszerű papköltője 1904 nyarán Szováta, a Petelei-házban nyaralhatott („*Kedves poétám, örvendek hogy a fészkembe költözik a nyárra.*”).

Lehetséges, hogy ekkor írta a következő sorokat:

*“Szováta hej, van három sós-tó,
És mindenikben víz elég.
A tóban úszkál sok bájos nőcske,
S a férfi szíve majd elég.
Gömbölyű vállak, formás lábak
Keltének forró, édes vágyat. . .
Hát még, amit elrejt a tó,
A bűvös-bájos Medve-tó!”*

(Szabolcska Mihály: Medve-tó románca)

Szabolcska Mihály nevét az irodalomban Adyval való afférja, valamint a róla írt Karinthy paródiái révén ismerheti a mai olvasó. Lám, mit olvashatunk róla a *Magyar irodalom arcképcsarnokában*: Szabolcska Mihály (1862-1930). „*Szabolcska Mihály különös tragédiája, hogy a maga nagyon szűk látókörén, szellemi igénytelenségén, művészi jelentéktelenségén belül jó költő volt: egy-egy bonyodalommentes hangulat finom és nem is eredetiség nélküli kifejezője, néhány meghitt hangú, bensőséges dalát szinte dúdolgatja magában az olvasó... de ezt a kedvesen verselgető falusi papot rajta kívül álló erők egyenrangúként akarták szembeállítani az óriással: Adyval. Nagyító tükröt tettek a törpe elé, amitől azt képzelte, hogy ő is óriás.*” „*Szabolcska világánál szűkebb költői látóhatár bizonyára nincs is az egész magyar irodalomban.*”

Petelei nyilván ennél sokkal többre tartotta Szabolcska költői teljesítményét, ezért is hívta meg tisztelettel a „*fészkébe*”.

2. Kriza János unitárius püspöknek, a *Vadrózsák* című népköltészeti gyűjtemény szerzőjének íróasztala ekkor Petelei itteni házának bútorzatát alkotta. Mellette is írhatta szovátaival vonatkozású novelláit. „*Az ősz nálunk Szováta bélemarkolt az erdőbe, s a tölgyfák lombja foltként megveresedett, mintha vért eresztett volna rajta.*” A szegedi Lazi Könyvkiadónál 2009-ben megjelent *Búcsújárás* című kötetében a

következő szovátai vonatkozású novellákat találtam: *Őszi éjszaka*, *Búcsújárás*, *Az ördög*, *A Lengyel Zsuzsi sorsa*.

3. A háza mögötti kertben, amely az egykori keskenyvágású vasútig (a mai Petőfi Sándor lakónegyedben, a Kisállomás és a Kőlabak vonaláig) terjedt, több száz fenyőfa volt, amelyeket maga Petelei ültetett. Ha a fűrész engedi, ma évszázados fenyves lehetne ott.

4. A tőzsomszédságban csendőrlaktanyát építettek. Hol is volt az a laktanya? A szomszédos telken, amelyen ma a közjegyző háza és a Mezei ház áll (akkor még egy telket alkottak). A 92 éves Gáll Ferenc az említett két épület helyén egy két-szárnyas, boltíves kapubejárattal elválasztott épületre emlékszik, amelyet a homlokzatán díszként elhelyezett szobrocskák miatt „bubás háznak” neveztek a szovátaiak. Az első világháború befejeztéig volt itt a csendőrség székhelye, a húszas évektől a csendőrség átköltözött egy másik épületbe, amit a II. világháború utáni évtizedekben pékségként használtak a szovátaiak.

5. Köztudott, hogy maga faragta a háza elé felállított székykapu mintáit. Falmunkáló kedvét és tehetségét e levél is bizonyítja, hiszen azzal büszkélkedik, hogy ő készítette a szovátai házában használatban lévő kredencét: „*a kredenc az én asztalos remekem*”.

6. Petelei sógora, Törpényi János, a marosvásárhelyi Kereskedelmi- és Iparkamara titkára Szovátán lakott („*sogorom (Törzényi [?] János itt lakik Szovátán)*”).

A századelőn a Rákóczy, Bercsényi, István és Hunyadi szállodák mellett a leg szebb villák sorában a Sándor János, Zeyk, Kőszeghi, Tauszig, Szentiványi, Illyés, Jancsó, Solymossy, Csongvay, Agyagásy, Gáspár, Pogány, Jákó, Gagy, Óriás, Györffy és Gyarmathy villák mellett a Törpényi villa is ott állt.

7. Sóvidéken az ételízésítéshez nélkülözhetetlen sóhoz a kereskedelemben éppen nem lehetett hozzájutni („*Csak só nincs, ha csak nem hoz az ember.*”). Hihetetlennek tűnik, de nem az, a nyolcvanas években mi is megéltünk ilyen időszakokat.

8. Nem kerülheti el a figyelmünket, hogy Petelei számos helyesírási hibát vét egy rövid levélben. A sógora nevét is hibásan írja.

